

የብሔር ብሔረሰቦችን ቋንቋዎች ለትምህርት የመጠቀም አመለካከታዊ ተግዳሮትና የትምህርትና ጥራት ጉዳይ እንደ አትዮጵያ ባሉ ሀገራት በጎሰው የሸዋስብ አዳሽ አበባ ዩኒቨርሲቲ

1. መጠቀም

“Language policies again like many other national policies are not determined simply on the lines of rational analysis.” (Ferguson and et al 1975: 2)

መሀበራዊው አካባቢው የሀላዊውን ፖለቲካዊው የሀገር ጉዳይ ሁሉ ካለቋንቋ የሚከውን ባለመሆኑ የቋንቋ ጉዳይ በግለሰብ በመሀበረሰብ በመሆን ዘንድ እንደሌሎች ጉዳዮች በቀላሉ አይታይም። ለዚህም ይመስላል መሆን ታት በተለያዩ ጊዜያት የሚከተለው የቋንቋ ፖሊሲዎች ከሌሎች ፖሊሲዎች በተለየ አጠቃላይነት የሚለያዩባቸው። ከዚህም በተጨማሪ የቋንቋ ፖሊሲዎችን ስምምነት በአብዛኛው በሚከተሉት ሁኔታዎች ትና በተጨማሪ መረጃ ላይ ከተመሰረተ ወሳኔ ተነስተው ከመጣም ይልቅ በሀይማኖታዊና ጎሳዊ ስሜት ተጽዕኖ ስር በመደቅ፤ ቋንቋን ለሀገራዊ የፋክክር መሰሪያ ለመጠቀም ከመረጠግ የተነሳ እና የሲሂቃን የራሱን ቋንቋ የመጠቀም መንገድ ከተጨማሪ መረጃና እውነት በተቃራኒ ጎራ እየቆመ ስለሚመስል የቋንቋ ፖሊሲ ከሌሎች ፖሊሲዎች በላይ ወሳኝነት አስቸጋሪ ሲሆን ይስተዋላል በሚሉት Ferguson and et al (1975: 1) ይገልጻሉ።

የቋንቋ ፖሊሲ ችግር በተለይም ልሳነት ብዙ በሆኑ ባለደገ ሀገራት ይበልጥ ጎልቶ እንደሚታይ Ferguson and et al (1975) የአፍሪካ፣ የእስያና የደቡብ አሜሪካ ሀገራትን ተግባር በመካከል በመካከል ይገልጻሉ። የጥናቶችም ጥያቄዎች ባብዛኛው የትኛውን ቋንቋ (ዎች) በብሔራዊነት እንጠቅም? የትኛውን ቋንቋ(ዎች) በተለያዩ የትምህርት ደረጃዎች በመተማመን ቋንቋን ት እንጠቅም? የትኛውን ቋንቋ(ዎች) ለመገናኛ ብዙሃን ማስራጫነት እንጠቅም? የሙሉት ዋና ዋናዎቹ ናቸው። ይህን ሀሳብ በሚያሰጥክር መልኩ አምላካዊና ሌሎች (1979 ዓ.ም፣ 1) ሲያስረዱ ልሳነት ብዙና ኋላ ቀር በሆኑ ሀገሮች የመተማመን ቋንቋ ጥያቄ የጎሳ ነው። በመሆኑም የአንድ ሀገር የትምህርት ጉዳይ ሲሆን ከሙከራባቸው ጉዳዮች መካከል፣ በስንቶቹ ቋንቋዎች ለሰጥ ይቻላል? እስከምን ደረጃ? አንዳንዶቹ ማተሚያ ይሁኑ ቢባል ምርጫው በምን ይወሰናል? የወጭ ሀገር ቋንቋ ማተሚያ ይሁን ቢባል የሚለገው ቋንቋ ችሎታ ደረጃ ምን ለምን ነው? በወጭ ቋንቋ የመተማመን ተገቢነት የቱን ያህል ይታመንበታል? የመተማመን ቋንቋ ምርጫ አንድ ሀገር ከሚደረው የትምህርት አቅጣጫ ምን ያህል ይሰጥዋል? እና አንድ ሀገር ከሚደረው የትምህርት አቅጣጫ ምን ያህል ይገናኛል? የሙሉት ዋና ዋናዎቹ እንደሆኑ ይገልጻሉ። ከዚህ ጋር በተገናኘ Fasold (1984: 292) ሲገልጹ “በቋንቋ እቅድ ወሰን ዋናውና ከሁሉም በላይ ወሳኝ ነገር የመተማመን ቋንቋ ምርጫ ነው።” በሚሉት የመተማመን ቋንቋ ምርጫውን በቀላሉ የሚታይ እንዳልሆነ ይመሰረታሉ።

2. የጥናቱ ዓላማ

የዚህ አጭር ጥናታዊ ጽሁፍ መሰረታዊ ዓላማ የብሔር ብሔረሰቦችን ቋንቋዎች ለትምህርት በመጠቀም ሂደት ላይ የሚገጥሙ አመለካከታዊ ተግዳሮቶች እና በትምህርት ጥራት ላይ የሚያደርጉትን አሉታዊ ማድ መዳሰስ ነው።

3. የጥናቱ ዘዴ

ይህ አጭር ጥናታዊ ጽሁፍ መሰረት ያደረገው ልሳነት ብዙ መሀበረሰብ በሚከተለው ሀገራት፤ ሀገር በቀል ቋንቋዎችን ለትምህርት በመጠቀም ሂደት ላይ የሚስተዋሉ አመለካከታዊና ተዘማኝ ተግዳሮቶች ምን ምን እንደሆኑ መፈተሽና ማሞከር ነው። በመሆኑም ጥናቱ ለመረጃ ምንጭነት ስነ ድፍተሻን ብቻ በመረጃ ምንጭነት ተጠቅሟል። ይህን ተከትሎም የመረጃ ትንተናው በገላጭ (descriptive study) የምርምር ጉዳይ ስልት ተከናውኗል።

4. የቋንቋ አመለካከት ምንነት

አመለካከት ስምምነት በአጠቃላይ ወይም በአንጻራዊነት ለነገሮች፣ ለክስተቶች እና ለሰዎች የሚያሰጥ ግምገማዎች አስተያየት እና ስሜት ሲሆን፣ ስሜቱም ረዘም ላለ ጊዜ በአዕምሮ ወሰን የሚቆይ ነው (Smelser and Baltes 2001:894)። ሆኖም ግን አመለካከት አዕምሮ ብቻ ሳይሆን፣ የባህሪ እና የስሜት ቅንጅታዊ ተጽዕኖ ሲሆን፣ ቅንጅታዊ ወጠቱም የመቃወም ወይም የመደገፍ ዝንባሌ ሊሆን ይችላል። ከዚህ ጋር በተገናኘ Gardner (1985: 8) አመለካከት ከቀደምት ከተደራጀ ልምድ የሚከተል አንድ ግለሰብ ለአንድ ነገር ወይም ሆነ ት ያለውን አተያይን የሚረዳ ወይም የሚያስቀጥል የአዕምሮ ዝግጁነት ነው በሚሉት ይገልጻሉ። ከነዚህ ብዬኔዎች መረጃት እንደሚቻለው አመለካከት አንድ ሰው ከተለያዩ ልምዶችና ግምገማዎች በመሳሰሉ ሰዎች ለአንድ ነገር፣ ተቋም መሀበረሰብ ወዘተ. በያዘው ጥላቻ የተነሳ አሉታዊ ወይም ባደረሰበት ፍቅር የተነሳ አምኖታዊ ስሜት እንደሚኖረው እና ይህ ስሜትም በቅጥር የሚለወጥ ሳይሆን ረዘም ላለ ጊዜ በአእምሮ ወሰን የሚቆይ እንደሆነ ነው። ከመሀበራዊ ጉዳዮች አኳያ፣ አመለካከት ስምምነት ለአንድ ዘር፣ ባህል፣ ጎሳ፣ መሀበራዊ መደብ፣ ቋንቋ ወዘተ. ዙሪያ ያላቸው ግላዊ ስሜት እና አተያይ የሚከተሉት ሲሆን፣ አተያይም የተለያዩ መሀበራዊ፣ አካባቢያዊ፣ ፖለቲካዊ፣ ባህላዊ እና ታሪካዊ ጉዳዮችን ከመጣም የሚከተሉት ነው በሚሉት Brown (2007: 377) ይገልጻሉ።

ከተግባራቸው አንጻር ስንመለከት ሁሉም ቋንቋዎች የተናጋሪውን መሀበረሰብ ባህል፣ ወገን፣ የአኗኗር ዘይቤ፣ ታሪክ፣ ወዘተ. ለመለወጥ የሌላ ቋንቋን እርዳታ የሚፈልጉ ምሉዕ ናቸው። ሆኖም ግን ቋንቋዎች ከወሰን ባህሪያቸው ወጭ እና በልዩ ልዩ አጋጣሚዎች ምክንያት ለምሳሌ፣ ከመሀበረሰብ አካባቢያዊ እና ፖለቲካዊ የበላይነት፣ ከስነ ጽሁፍ ሀብት፣ ከተናጋሪው መሀበረሰብ

በቴክኖሎጂ የሚገኝ ሁኔታ፣ ከመገናኛ ብዙሀን አገልግሎት፣ ወዘተ. አካያዎ አንድ ቋንቋ ከሌለው ቋንቋ በልጣሊገኝ ይኖራል፡፡ ይህን ተከትሎም በቋንቋዎች መካከል አምነታዊ እና አሉታዊ አመለካከት እንዲንጸባረቅ ምክንያት ይሆናል፡፡

የቋንቋ አመለካከት መሰረቱ በአብዛኛው ከጥቅማዊ ተነሳሽነት /Instrumental Motivation/ ወይም ከወህደታዊ ተነሳሽነት /Integrative Motivation/ የሚገኝ እንደሆነ Brown(2007: 380)፣ Krashen(1981: 22) እና Littlewood(1984: 55) በሙሉ ተቀባይ ይገልጻሉ፡፡

አንዳንድ ጊዜ የቋንቋ አመለካከት ከቋንቋው የሚገኝ ጥቅም መሰረት ሊያደርግ ይችላል፡፡ ይህም ሰዎች ቋንቋውን የተሻለ ስራ ከማግኘት፤ በቋንቋው የተጻፉ መጻሕፍትና ጋዜጦች በማንበብ እውቀት እና መረጃ ከማግኘት፤ በቋንቋው የተሻለ ትምህርት ከመጣ ረገድ ወዘተ. አካያ ገምገሞታዊ አመለካከታቸውን አምነታዊ ወይም አሉታዊ ያደረጉት ከጥቅማዊ ተነሳሽነት የሚገኝ ጨለመለካከት ነው ይባላል፡፡ ይህ የተነሳሽነት አይነት ብዙ ጊዜ ቋንቋቸው ባላደገ¹ ማህበረሰብ ተሞላላ ላይ የጎላ ነው (Stern, 1983: 378) ፡፡ ከዚህ ጋር በተገናኘ Elisabeth (1999:) ሲገልጹ፣ ቋንቋቸው ያላደገ ማህበረሰብ ተሞላላ ብዙ ጊዜ የራሳቸውን ቋንቋ በትምህርት ቤት የሚጠቀሙ ፍላጎት የሌላቸው እና በሌላ በአደገ ቋንቋ መጥፎ የሚፈልጉ ናቸው፡፡ ይህም የራሱን ቋንቋ ለመጠቀም ከሌላ አወቀዋለሁ ብሎ የማግኘትን በተለይም በብሄራዊ ቋንቋ ብጥር ይሻላል ከሚል አመለካከት የሚገኝ ጭነት ነው፡፡

በሌላ በኩል የቋንቋ አመለካከት ምንጩ ወህደታዊ ተነሳሽነት ሊሆን ይችላል፡፡ ይህም የሌላ ማህበረሰብ ባህሪን በማድንቅ፣ በአኗኗራቸው በመሳሰሉ እና ከእነሱ ጋር ለመጠቀም ወይም የማህበራዊ ህይወታቸው ተጋሪ ለመሆን በማግኘት ተነሳሽነት የሚገኝ ለቋንቋ ማህበረሰብ ቋንቋ መጥፎን ሊጠይቁ ይችላሉ፡፡ ይህን ተከትሎም አምነታዊ ወይም አሉታዊ አመለካከት በአፍ መጽሐፍም ቋንቋ ላይ ይፈላገላል፡፡

5. የተለያዩ ቋንቋዎችን በትምህርት መስጫ ት የሚጠቀሙ አመለካከት

“... The more tangible obstacles such as the complexity of the language situation and the general lack of resources and materials are usually easier to display, the most formidable obstacles is in our minds.” (Mutasa: 2006: 74)

በአንድ ሀገር ወይም ብሄረሰብ ውስጥ የትምህርት ስርዓት ሲታሰብ አይቀራውን ገር የትምህርት መስጫ ቋንቋ ምርጫ ጉዳይ ነው፡፡ ምርጫም የሚከናወነው ከአፍ መጽሐፍ፣ ከሀላተኛና ከወጭ ቋንቋዎች መካከል ሊሆን ይችላል፡፡ ይህን ተከትሎም የተለያዩ አመለካከቶች ይፈላገላሉ፡፡ እነዚህ እንደሚከተለው በአጭሩ ቀርቦ ይጻፋል፡፡

የብሄረሰብ ቋንቋን² በትምህርት መስጫ ት መጠቀም ከስነ ልቦናዊ፣ ማህበራዊ፣ ባህላዊና ትምህርታዊ ፋይዳ አካያ ጠቅሞት የጎላ እንደሆነ ይገለጻል (Fasold, 1984: 293)፡፡ ይህም ተሞላላ ቀደመው ባወቁት ቋንቋ ትምህርቱ ከቀረበላቸው በቀላሉ ይረዳታል፤ የትምህርቱ ሂደት ፈጣኝ ይሆናል፤ ቋንቋ ለማህበረሰቡ በሙሉ ከተጨማሪ ጭንቀት ይደናገሉ ከሚል መከራከሪያ ሀሳብ የሚገኝ ነው፡፡ ከዚህም በተጨማሪ Mutasa (2006 ፣ 79) በቅርብ ጊዜ የተካሄዱ ጥናቶችን በመጠቀም፣ ተሞላላ አፍ ባልፈቱበት ቋንቋ ከመሆኑ በአፍ መጽሐፍቸው በሙሉ በላቀ ደረጃ እንዲያራግዱ፣ አዳዲስ ነገሮችን እንዲፈጻሙ፣ ባህላቸውን እንዲያወቁና እንዲፈትሹ፣ እራሳቸውን በቀላሉ ፈልገው እንዲያገኙ፣ ሳይሆኑም በጭንቀት የመቀበል ሂደትን ከማጠቃለያ እና ትምህርቱን ከራስ ማህበራዊ አወደ ጋር ከመቆራኘት ረገድ የጎላ ጠቅሞት እንዳለው ይገልጻሉ፡፡ ሆኖም ግን በሌላ በኩል የአፍ መጽሐፍ ቋንቋን በትምህርት መስጫ ት መጠቀም ጠቅሞት እንዳለው ሁሉ የሀገርን እድገት ይጎትታል ፤ አለም አቀፋዊ ትስስርን ያርቃል፤ ሀገራዊ አንድነትን ያላላል፤ ፖለቲካዊ አለመረጋጋትን ይፈጥራል፤ የሚከበሩት ወጭ ከፍተኛ ነው፤ ወዘተ. የሚል አሉታዊ አመለካከትም እንደሚከናወን ዘርቦት Ogutu (2006:) ይገልጻሉ፡፡

ሌላው ለትምህርት መስጫ ት የሚቀርበው ቋንቋ ሁለተኛ ቋንቋ³ ሊሆን ይችላል፡፡ ሆኖም ግን ሁለተኛ ቋንቋን የሚጠቀሙ አመለካከትም እንደ ብሄረሰብ ቋንቋ ሁሉ በታሪካዊ፣ ማህበራዊ፣ ባህላዊ፣ አካላዊ እና ፖለቲካዊ ምክንያቶች የተነሳ አምነታዊ ወይም አሉታዊ ሊሆን ይችላል (Gardner 1985, Krashen 1981, Stern 1983, Wilkins 1974, Littlewood 1984, Ellis 1985) ፡፡ ይኸውም በዋናነት የተሞላላ ሁለተኛ ቋንቋ የመጣ አመለካከት የታላ ማወቅን ቋንቋ ማህበረሰብ አካላዊ ማወቅ፣ ፖለቲካዊ እና ባህላዊ ደረጃ ከራሳቸው ደረጃ ጋር በሚጻጸር ከሚከተሉት ግምት ሊጠቀሙ ይችላሉ፡፡ ይኸውም የታላ ማወቅን ቋንቋ ማህበረሰብ ደረጃ ከእነሱ ማህበረሰብ ደረጃ የተሻለ እና የሰለጠኑ⁴ ከሆነ አምነታዊ፣ በአንጻሩ ደግሞ ያነሰ እና ያልሰለጠኑ ከሆነ ለቋንቋው አሉታዊ አመለካከት ሊኖራቸው ይችላል ማለት ነው፡፡ እንዲሁም በታላ ማወቅን ቋንቋ ከተጠራሁ በኋላ በቋንቋው ምን ጥቅም አገኛለሁ? ከሚል ጥያቄም አመለካከት ሊጠቀሙ ይችላሉ፡፡ ጥቅም ሲባልም፣ በቅርብም በራሳቸው ስንቀሳቀስ ተግባራትን አከናውን ታላሁ ወይ? ትምህርት ስፈርስ ስራ አገኝታለሁ ወይ? ከአዳዲስ ቴክኖሎጂዎች እና ስልጣኔዎች ጋር በቀላሉ እንደገናኝ ያስችላኛል ወይ? ብሎ በማግኘት ሊሆን ይችላል፡፡ ሌላው ታላ ማወቅን ቋንቋ በመገናኛ ብዙሃን እና በስነ ጽሁፍ በኩል ያለው የቀደመ እና የአሁን ደረጃው ምን ደን ነው? ከሚል ጥያቄም አመለካከት ሊጠቀሙ ይችላሉ፡፡ ይህም በቋንቋው ከቀደምትም ሆነ ከአዳዲስ መረጃዎች፣ እውቀቶችና ስልጣኔዎች

¹ Language minority (Group of People who share a language and often have less power in society due to population (numerically fewer) , economics (less wealth) and/ or politics.
² ተሞላላ ሁለተኛ ቋንቋ ከአካባቢያቸው መጀመሪያ የተወቀቱት ቋንቋ
³ ተሞላላ ሁለተኛ ቋንቋ ሀገር ወይም አካባቢ ውስጥ በሌላ ማህበረሰብ በባለቤትነትና በአፍ መጽሐፍ ት የሚገኝ ቋንቋ
⁴ Dominant language (Language spoken by the dominant Social group, or language is seen as the main language of the Country (the language may have official or national language status).

ጋር በቀላሉ እንደገናኝ እና እራሴን እንደለወጥ ያግዘኛል ወይ ብሎ በማከብም አመለካከት ለያዝ ይችላል። በተጨማሪም የተማሪው ወላጆች፣ እኩዮች፣ እና ማህበረሰቡ ለታላላቅ ቋንቋ ማህበረሰብ ያላቸው አመለካከት በቋንቋው የመጣ አመለካከት ላይ ተጽእኖ ያሳድራል። ይህም በተለያዩ ታሪካዊ፣ ፖለቲካዊ እና አካዎማዊ ምክንያቶች የተነሳ የተማሪው ወላጆች፣ እኩዮች፣ እና ማህበረሰቡ በጎ ያልሆነ አመለካከት ለታላላቅ ቋንቋ ማህበረሰብ ካላቸው መሣጫ፣ በአንጻሩ ጥሩ የሆነ አመለካከት ካላቸው ደግሞ ጥሩ አመለካከትን ይዞ ተማሪው ማደግ አይቀርም። ይህን አብሮት ያደገን አመለካከት ደግሞ ወደ ትምህርት ቤት ይዞ ስለማይላክ በትምህርቱ ላይ አምነታዊ ወይም አሉታዊ ጫ ያሳድራል።

ለሌላው የመጨረሻው የወጭ ቋንቋን⁵ የመጠቀም አመለካከት ነው። የወጭ ቋንቋዎች ብዙ ጊዜ በቅኝ ግዛት፣ በሀይማኖት፣ በሳይንስና ቴክኖሎጂ ማደግ፣ በፖለቲካና በአካዎሚያ በላይነት የተነሳ በአለም አቀፍ ደረጃ ልቀው የወጡትን እንደ እንግሊዘኛ፣ ፈረንሳይኛ፣ ፖርቱጊዝኛ፣ ወዘተ. ያሉትን የአወሮጋ ቋንቋዎች የሚያስቀምጡ ነው። እነዚህን ቋንቋዎች በተለይም በአፍሪካ በቅኝ ግዛትና በሌሎች ምክንያቶች የቀደመ ትወዕኮ ያላቸው በሆነም ለትምህርት መስጫ እንዲሁ በማህበረሰብ ወቅት የተለያዩ አመለካከቶች ይሰተናገዳቸዋል። በአንድ በኩል እነዚህን ቋንቋዎች መጠቀም ከአለም አቀፍ መገናኛ ብዙሃን መረጃ ለማግኘት፣ አዳዲስ የሳይንስና ቴክኖሎጂ ወጤቶችን በቀላሉ ለማግኘት፣ በተለያዩ አካባቢዎች ተንቀሳቅሶ የተሻለ ስራ ለማግኘት፣ ወዘተ. በሚል በወጭ ቋንቋዎች መጥፎ የተሻለ ነው በሚል አምነታዊ አመለካከት ይንጸባረቃል። በሌላ በኩል የወጭ ቋንቋዎች ለትምህርት መስጫ ትመጠቀም አግባብ አይደለም የሚል አመለካከትም አለ። ይህ አመለካከት ብዙ ጊዜ የወጭ ቋንቋን ለትምህርት መስጫ ትመጠቀም የራሱን ባህልና ቋንቋ እንዳያደግ ያደርጋል፤ መምህራኑ የወጭ ክልሉን በቋንቋ ብቃት ማስተማር የተነሳ ትምህርቱ ባግባቡ ላይሰጥ ይችላል፤ ወዘተ. ከሚል አመለካከት የሚጠቀሙት Seyoum (2009: 5) ይገልጻሉ።

6. ስለ አፍ መጽቻ ቋንቋ ትምህርት የሚሉ ተግዳሮቶችና ነቀፊታዎች

“... The more tangible obstacles such as the complexity of the language situation and the general lack of resources and materials are usually easier to display, the most formidable obstacles is in our minds.” (Mutasa: 2006: 74)

እንደሌሎች አካዎማዊ፣ ፖለቲካዊና ሳይንሳዊና ጉዳዮች የትምህርት ጉዳይም ካደጉ ሀገራት ይልቅ ባላደጉ ሀገራት በተለይም በአፍሪካ ተግዳሮቶች እንደሚጠበቁት ይታመናል (Fishman: 1968: 5) ። በመታዘም አብዛኞቹ የአፍሪካ ሀገሮች የተወሰሰ በሰነድ-ልሳን ማካኛቶች ያሉባቸው በመሆናቸው የራሳቸውን ሀገር በቀል ቋንቋዎች ለትምህርት ለማዋል ሲቸገሩ እንደሚጠቀሙ Ogotu (2006: 37) ይገልጻሉ። ሆኖም ግን የአፍሪካ ቋንቋዎች ለመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት መስጫ በገጠር አካባቢ ለጎልጦች የጸሀፊት ማከተሚያ፣ አልያም በመደበኛ ትምህርት ቤት እንደ አንድ ትምህርት ብቻ የሚጠቀሙበትን ከዚህ ላለፈ ተግባር ግን ብዙ ጊዜ አይወሉም።

የአፍ መጽቻ ቋንቋዎችን ለትምህርት መስጫ ት ባላደጉ ሀገራት ላለመጠቀም እንደሚገባ ከመቁርቡ ፖለቲካዊ፣ ስነ-ልቦናዊ፣ ትምህርት ነክ፣ ማህበረ-ሰብዓዊ፣ አካዎማዊና ፋይናንስ ነክ የመከራከሪያ ምክንያቶችና ችግሮች መካከል ዋና ዋናዎቹ የሚከተሉት እንደሆኑ Mutasa (2006) እና Ogotu (2006) ይገልጻሉ።

1. **ፖለቲካዊ** - የአፍ መጽቻ ቋንቋዎች የትምህርትና መስጫቋንቋ እንዳይሆኑ እንቅፋት ከሚሆኑ ጉዳዮች አንዱ ፖለቲካ ነው። የአንድ አገር ፖለቲካ አቋም አወዛጋቢ ይሆንና በአገሪቱ የሚከተሉት ትምህርትና የቋንቋ ፖሊሲ ላይ በአብዛኛው ችግር ይፈጥራል። ብዙ ቋንቋዎች በሚገሩበት ሀገር ብዙረሰቦችን ለማከባባስና አንድ ለመደረግ በሚል ሰበብ በመሆን ሀገሪቱ አንድ አይነት የፖለቲካና የባህል አንድነት እንዲኖር ለማድረግ የሚሰጥ ሊኖር ይችላል። ለምሳሌ በሀገሪቱ ከሚገሩ ቋንቋዎች አንዱን ያለተጨማሪ ጥናት እንደ ኦሪጎናል ቋንቋ እንዲያገለግል ፖሊሲው ሊፈቅድ ይችላል። በዚህ ወቅት በብዙረሰቦች መካከል በሚፈጠር የፍክክር ግጭት አገር በቀል ቋንቋዎችን ለትምህርትም ሆነ ለሌሎች መግባታዊ ግልጋሎቶች ለመጠቀም እንቅፋት ይሆናል። በአጠቃላይ የአፍ መጽቻ ቋንቋ ትምህርት ዋና ዋና ፖለቲካዊ ተግዳሮቶች የሚከተሉት ናቸው።
 - ሁሉንም የአፍ መጽቻ ቋንቋዎች ለትምህርት ማዋል ሀገራዊ አንድነትን ያናጋል፤ ፖለቲካዊ አለመረጋጋትን ይፈጥራል፤ የአካዎሚክድገትን ወደ ኋላ ስለሚመለስ ከራሳችን ቋንቋዎች ይልቅ ከሰለጠኑና ገለልተኛ ከሆኑ የአወሮጋ ቋንቋዎች መካከል ታሪካዊና ፖለቲካዊ ቅርበት ያለውን መርጠል ትምህርትም ሆነ ለመግባታዊ ግልጋሎት መጠቀም ይሻላል የሚል አመለካከት መኖር ለአፍ መጽቻ ቋንቋዎች እደገት እንደ አንድ ምክንያት ይጠቅሳል።
 - ፖለቲካዊ ፈቃደኝነት ማለት ለሌላው ተጠቃሽ ችግር ሲሆን፣ ይህም የአፍ መጽቻ ቋንቋ ትምህርትን የሚቅደና የሚያበረታታ ፖሊሲ አለመኖር፣ የመምህራን ማህበረሰብ ተቋማት አለመኖር፣ የማከተሚያና መሥሪያ መሳሪያዎች አለመከጋጀት፣ ወዘተ. ጋር የሚገናኝ ይሆናል
 - በመግባታት አካላት፣ በቋንቋ እቅድ አዘጋጆች፣ በፖሊሲ ፈጻሚዎች ላይ የሚከተሉት የተነሳሽነትና የአመለካከት ችግሮች በአፍ መጽቻ ቋንቋ ትምህርት ላይ ተጽዕኖ ሲፈጥር ይሰተዋላል። ይህም የማከተሚያ መሳሪያዎች ተዘጋጅተው መምህራን ስልጣን ወጥቶ የፖሊሲ ፈቃደኝነት ተገኝቶ፣ በተለያዩ የመግባታት አካላት ላይ የሚከተሉት የራሱ ቋንቋን ዝቅ አደርጎ መውሰድና የቁርጠኝነት ችግር ሲያጋጥም ተግባራዊነቱን ችግር ወስኖ ይሞላል።
 - ለሌላው የትምህርትና ፖሊሲ ዕቅድ ባህሪ፣ የአፍ መጽቻ ቋንቋ ትምህርት ተጠቃሽ ተግዳሮት ነው። በአብዛኞቹ ያላደጉ ሀገራት በተለይም በአፍሪካ መደበኛ ትምህርት ቤቶች አገር በቀል ቋንቋዎችን የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት መስጫ በበዛ ከ1ኛ እስከ 3ኛ ወይም 4ኛ ክፍል ብቻ እንዲሁ፣ አልያም እንደ አንድ ትምህርት ብቻ እንዳሰጡ የሚያዘ ጥብቅ

⁵ ተማሪዎች በመሥራት ሀገር ውስጥ በባለቤትነትና በአፍ መጽቻን የማይነገር ቋንቋ

ፖሊሲዎች ማራቻው ቋንቋዎች ይበልጥ ተጠናክረው እስከ ከፍተኛ ትምህርት ድረስ እንዳይሄዱ እንቅፋት እየሆኑ ይገኛል፡፡

2. ስነ-ልቦናዊ፡ - በአንድ አገር ውስጥ ብዙ የተለያዩ ቋንቋዎች ያሉ ከሆነ ፤ ከቋንቋዎች መካከል አንዱን ቋንቋ የትምህርትና መስጫይህን ብሎ በግብይት ትኩረት ከመወሰን በፊት፤ በአገር ውስጥ የሚገኙትን ቋንቋዎች ስነ-ልቦናዊ ይዘት በሚገባ በስነ-ልቦና ምሁራን ማሰባሰብ ያስፈልጋል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ የቋንቋውን ተናጋሪዎች ብዛት ምን ያህል እንደሆነ በተጨማሪም ሁኔታ አጥንቶ ማወቅ የሚያስፈልግ ተግባር መሆን ይኖርበታል፡፡ ምናልባትም አፍ ከፈቱበት ቋንቋ ሌላ በስፋት በአገልግሎት ላይ እየዋለ ያለ ቋንቋ እንደ ሁለተኛ ቋንቋ ይጠቀሙ ይሆናል፡፡ ወይም አብዛኛውን የሀገራችን ከሀገሪቱ አፈሻል ቋንቋ ጋር የተቀራረበ ግንኙነት ይኖራቸው ይሆናል፡፡ እንደዚህም ደግሞ አንድ ቋንቋ ብዙ ቀበሌኛዎች ይኖሩትና ካሉት ቀበሌኛዎች አንዱ ቋንቋው በሜገር በት አካባቢ ሁሉ ደረጃው የተጠበቀ (Standardized) በመሆኑ ለትምህርት መስጫ ት ይመረጣል፡፡ ይህን እንጅ በአንድ አካባቢ በላም ብዙ የሆኑ ልቦናዊ የሚገኙ ከሆነ ሁሉም የትምህርትና መስጫ ቋንቋ እንዲሆኑ አደርጎ መወሰድ ከገንዘብም ሆነ ከጉልበት አንጻር ከጥቅሙ ጉዳይ ስለሚመዘን አብዛኛውን ጊዜ እንዲወሰድ፤ አይፈለግም፡፡ በአጠቃላይ የአፍ ማቻ ቋንቋ ትምህርት ዋና ዋና ስነ-ልቦናዊ ተግዳሮቶች የሚከተሉት ናቸው፡፡

- ስነ-ልቦናዊ ከሜሰከትላቸው ችግሮች አንዱ በቃል ስነ ገር የቆየን ቋንቋ በጽሁፍ የማለጥ ጉዳይ ነው፡፡ ይህ ከሜሰ ሱ ችግሮች ሁሉ የከፋው እንደሆነ ይገለጻል፡፡ ምክንያቱም አንድ ቋንቋ የጽሁፍ ቋንቋ ከመገረጥ በፊት ስዋሰዋዊ ስርዓተን፤ የደምጫ ቅርጽና አቀራረብ፤ ለጽሁፍ የሚገለግሉ ቃላትን መሟላት፤ በቋንቋው ውስጥ ለሚገኙ ደምጫ ተስማሚያትን መፍጠር፤ ወዘተ. ለመሳሰሉት ችግሮች መፍትሄ ማግኘት አስፈላጊ በመሆኑ ነው፡፡
- በአብዛኞቹ ባለደገ ሀገራት የአፍ ማቻ ቋንቋዎችን ለትምህርት መስጫ ት ለመጠቀም ስታሰብ በችግር ነት ደቅን ከሚሉት ጉዳዮች መካከል አንዱ፤ ብዙ ቋንቋዎች በሀገር ውስጥ በአንድ አካባቢ (ዘን፣ ወረዳ) መኖርና ለመሟላት ማቻ ገር ብዙ ጊዜ በዋናነት ይጠቀሳል፡፡

3. ትምህርት ነገ፡ - ምንም እንኳን በየትኛውም ብሄረሰብ ቋንቋ፤ ትምህርት መስጠት አስፈላጊ መሆኑ ታምናበት የመሄደና የጥበቃ መሪዎች መጽሀፍት በዘጋጃም፤ በዚያ ቋንቋ ለጥበቃ የሚችሉ መምህራን እስከሌሉ ድረስ የተመረጠው ቋንቋ ስራ ላይ ለማለጥ ያስቸግራል፡፡ ወይም የሰለጠኑ መምህራን ይገኙና የጥበቃ መሪዎችና የመሄደ መጽሀፍት ላይ ገኙ ይችላሉ፡፡ በአጠቃላይ የአፍ ማቻ ቋንቋ ትምህርት ዋና ዋና ትምህርት ነገ ተግዳሮቶች የሚከተሉት ናቸው፡፡

- የተደራጀ የጥበቃ መሪዎችና አጋዥ የትምህርትና መስሪያዎች አለመኖር በዋናነት ባለደገ ሀገራት የራስ ቋንቋን ለመጠቀም እንደሚችሉ ይነሳል፡፡ በዚህም የተነሳ ቀደም በሰለጠኑ የአወራጃ ቋንቋ የተዘጋጁ የጥበቃ መሪዎችና የመሄደ የትምህርትና ቁሳቁሶችን ለመጠቀም ሰባል የራሳቸውን ቋንቋ እየተው የአወራጃ ቋንቋዎችን ለትምህርት ለመጠቀም ይገደዳሉ፡፡
- በብሄረሰቡ ቋንቋ ውስጥ ስርዓተ ትምህርቱን ሊያገለግሉ የሚችሉ በቂ ቃላት አለመጣኘት፡፡
- የጥበቃ መሪዎች መስሪያዎች ዝግጅት በኖርም እንደ በለጸጉ ቋንቋዎች በላይነትና በብዙት አለመጣኘት፡፡
- በቋንቋው የሰለጠኑ በቂ መምህራንና የትምህርትና ባለሙያዎች አለመኖር፡፡ በኖሩም በቋንቋው በቂ የሆነ አወቀት የሌላቸው ሆኖ መጣኘት እንደ ችግር ይጠቀሳል፡፡ ቋንቋው የጽሁፍ ስርዓት ተጠቃሚ አለመሆን፡፡

4. ማህበረ- ባህላዊ፡ - በአንዳንድ ሀገሮች ምንም እንኳን የአፍ ማቻ ቋንቋዎች የትምህርትና መስጫ ቋንቋ እንዲሆኑ በሚጠበቅ ማህበረሰቡ የወጣውን የቋንቋ ፖሊሲ አልቀበልም በሚሉት በአካባቢው ብዙ ተናጋሪዎች ባሉት ወይም አፈሻል ቋንቋ መሆኑን የሚጠቁሙ ሁኔታ አለ፡፡ በአጠቃላይ ግን የአፍ ማቻ ቋንቋ ትምህርት ዋና ዋና ማህበረ-ባህላዊ ተግዳሮቶች የሚከተሉት ናቸው፡፡

- ወላጆች ልጆቻቸው ከልጅነታቸው ጀምሮ በአወራጃ ቋንቋዎች መገባባትና ማሰብ እንዲችሉ በከፍተኛ ደረጃ መፈለጋቸው እንደ ተግዳሮት ይነሳል፡፡ ይኸው ወላጆች ልጆቻቸው ከሀገር በቀል ቋንቋዎች ይልቅ እንደ እንግሊዘኛና ፈረንሳይኛ ያሉ ቋንቋዎችን አቀላጥፈው መናገራቸውን ትምህርት በኋላ በማህበራዊ፣ አኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ጉዳዮች ላይ ንቁ ተሳታፊዎች እንዲሆኑ ያስችላቸዋል ከሚል እምነት የሚጠቅመውን እንደሆነ ይታመናል፡፡ ለዚህም በምሳሌነት 98% የሚሆኑ የደቡብ አፍሪካ ጥቁር ዜጎች ከላይ በተጠቀሱት ምክንያቶች የተነሳ ልጆቻቸውን በራሳቸው ቋንቋ ከጥበቃ መሪዎች ይልቅ በእንግሊዘኛ ማህበረሰብ እንደሚፈልጉ በጥናት ተረጋግጧል፡፡
- በሚገባ ላይ ያሉ ሀገራት በተለይም የአፍሪካዊያን ምሁራን የአመልካክነት ችግር፣ ሀገር በቀል ቋንቋዎች ለትምህርት እንዳይውሉ ችግር እየፈጠረ ይገኛል፡፡ እንደ Mutasa(2006) ገለጻ አብዛኞቹ የአፍሪካ ምሁራን ልጆቻቸውን የሚያስተምሩት፣ ጥናትና ምርመራ የሚደርጉት፣ ጽሁፍ የሚጽፉት በአወራጃ ቋንቋዎች ነው፡፡ በዚህም የተነሳ ያልተማረው ሀብረተሰብ እነሱን በሚሉት ከአፍ ማቻ ቋንቋ ይልቅ በአወራጃ ቋንቋዎች ልጆቻቸውን ማስተማር የተሻለ ነው የሚል አመልካክነት እንዲይዙና የአፍ ማቻ ቋንቋ ትምህርት ንቀት እንዳይደርሳቸው ምክንያት እየሆነ ይገኛል፡፡
- ሌላዊነት ወይም አለም አቀፍነት ይበልጥ እየጎለበተ በመሞጣቱና አለም ወደ አንድ መንደር እየቀረበ ችግሩን ያላደጉ ሀገራት ቋንቋዎች ባደጉ ሀገራት ቋንቋዎች ተናጋሪዎቻቸውን እየተነጠቁ ይገኛሉ፡፡ ይኸው በፍጥነት የሚከናወነው የአለም አቀፍ መረጃና አወቀት ስርዓት የሚካሄደው በአደገ ሀገራት ቋንቋዎች ስለሆነ ያላደጉ ሀገራት ዜጎች የራሳቸውን ቋንቋ ችላ እንዳሉ እያደረጋቸው ይገኛል፡፡

- በቅኝ ግዛት፣ ኋላ ቀርነ ትና ደህነ ት የተነሳ በራሱ ባህል፣ ቋንቋና ማነነ ት የመክራትና የመጠቀም ችግር መኖርና ይህን ተከትሎም የሰለጠኑና ያደጉ ሀገራትን ቋንቋዎች በበታኝነት ስሙ ወስጥ ሆኖ ለመጠቀም መፈለግ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት እደገት የለለውተጠቃሽ ችግር ነው።
- ትምህርትን ከእንግሊዘኛ ቋንቋ ወጭ ማከብ አይቻልም ከሙሉ የአዕምሮ ባርነትና ፍርሃት የተነሳ አፍ መፍቻ ቋንቋን በመውበዋናነት እንግሊዘኛን ለማረጋገጥ የቅኝ ግዛት ታሪክ ባላቸው አገራት እንደ ችግር ይነሳል።
- ህጻናት አፍ በፈቱበት ቋንቋ መሠራቸው ለሌላ ተጨማሪ ቋንቋ እንዳያውቁ እንቅፋት ይሆናል የሙሉ አመለካከት መኖር። ከዚህ ጋር በተገናኘ Elisabeth (1999: 18) በአትዮጵያ የመክከ ጥናት ባካሄዳበት ወቅት ከአንድ ገበሬ የገጠሞቹው ፈታኝ ገጠማ ሲገልጹ፣ “ልጄን አፍ በፈታበት ቋንቋ እንዲመረም ለምን ትምህርት ቤት እልከዋለሁ እኔ አባቱ ከቤት አለስተምረው ወይ፣ በብሄራዊው ቋንቋ አመረኛ እንዲመረም እንጅ ትምህርት ቤት የምልከው።” በሙሉ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን እንደማይፈልጉ የገለጸላቸውን ይጠቅሳሉ።

5. አከናዊ፡ - አንዳንድ አገሮች የአከናዊ አቅማቸው ወይም የኑሮ ደረጃቸው ዝቅተኛ በመሆኑ የተነሳ በራሳቸው ቋንቋ ከማከተሚያ ይልቅ በወጭ ቋንቋ ማከተሚያን ይመርጣሉ። በአካባቢ ወይም በብሄረሰብ ደረጃም የተወሰኑ ቋንቋዎችን ማወቅ የተሻለ ስራን ለማግኘትና ተቀጥሮ ለመክራት ዋስትና ስለሚጠበቅ የራሳቸውን ቋንቋ ችላ በሙሉ ስራ ሊያስገኝ በማይችል ቋንቋ መሠራት ይመርጣሉ። ከዚህ ጋር በተገናኘ Elisabeth (1999: 6) ሲገልጹ፣ “አናሳ ብሄረሰቦች ብዙ ጊዜ የራሳቸውን ቋንቋ በትምህርት ቋንቋነት መጠቀም አይፈልጉም። ይህም ከትምህርት በኋላ የተሻለ ስራ ከማግኘት ፍላጎት ጋር የማይገናኝ ነው።” ስሉ ይገልጻሉ። በአጠቃላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ዋና ዋና አከናዊዎቹ ተግዳሮቶች የሚከተሉት ናቸው።

- በአከናዊና በቴክኖሎጂ ደካማ ሆኖ መገኘት፤ ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት እንደ አንድ ተግዳሮት ይነሳል። ምክንያቱም ሀገሮች የራሳቸውን ቋንቋ በተግባር ለመጠቀም እንዳይችሉ ከመሆኑም ይነሳል። በአከናዊና በቴክኖሎጂ ባለመብልጸጋቸው የበለጸጉ ሀገራትን ቋንቋዎች እንዲጠቀሙ ሲገፋፋ፣ በአንዳንድ ደግሞ በአከናዊና በቴክኖሎጂ የበለጸጉ ሀገራት የራሳቸውን ቋንቋ ለመጠቀም አይቻሉም። ለምሳሌ ጃፓን፣ ቻይና እና ሜክሲኮ በአከናዊና በቴክኖሎጂ እየበለጸጉ በሚገኙ የራሳቸውን ቋንቋ ካለማንም ስጋት ለመጠቀም ችለዋል።
- እንግሊዘኛ ቋንቋ ተጽዕኖ ፈጣሪና የአለም ቋንቋ እየሆነ መሆኑ ያላደጉ ሀገራት ቋንቋዎችን ለትምህርት የመጠቀም ሂደት ላይ ተጽዕኖ እየፈጠረ ይገኛል። ምክንያቱም የእንግሊዘኛ ቋንቋ የአለም አቀፍ ተቋማትና ስብሰባዎች መሆኑ፣ ለአዳዲስ ሳይንሳዊ ህትመቶች ግልጋሎት የሚውል መሆኑ፣ የአለም አቀፍ ባንኮች፣ የአከናዊና የንግድ ተቋማት የስራ ቋንቋ በመሆኑ፣ የአለም አቀፍ ሽቀጠኛና አስተሳሰቦች ማስታወቂያ ብዙ ጊዜ በእንግሊዘኛ ቋንቋ መሰረቡ፣ አለም አቀፍ ፊልም፣ መዘጋጃና ዜና አቅራቢዎች በዋናነት የእንግሊዘኛን ቋንቋን መጠቀማቸው፣ በብዙ ሀገራት የከፍተኛ ትምህርት መስጫ ቋንቋ እንግሊዘኛ መሆኑ፣ የአለም አቀፍ የደህንነትና የህግ ተቋማት የስራ ቋንቋ እንግሊዘኛ መሆኑ፣ የአዳዲስ ቴክኖሎጂዎች ማቅረቢያ ቋንቋ በመሆኑ የተነሳ ስሞች ሁሉ የራሳቸውን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ለትምህርት ከመጠቀም ይልቅ እንግሊዘኛን እንዲመረጡ እየገፋፋቸው ይገኛል።

6. ፋይናንስ ነክ፡ - ትምህርትን ያህል ነገር ስራ ላይ ለማዋል በቂ በጀት እንደማይሰፈልግ ግልጽ ነው። ስለሆነም የበጀት አለመኖር፣ እሳረት፣ ወይም በጀትን በትክክል መጠቀም አለመቻል በትምህርት ትግበራ ላይ የሚዳግደረው ተጽዕኖ ከፍተኛ ነው። ስለዚህም የብሄረሰብ ቋንቋዎችን ለትምህርት ለመዋል ስታሰብ የገንዘብ ምንጭ ከየት ለማግኘት እንደማይቻልና አጠቃቀሙ ጭምር በቅደም ማወቅ ያስፈልጋል። ሆኖም ግን እነዚህን ጉዳዮች በአግባቡ መከተል ካልተቻለ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን ወደ ኋላ ሊገቡት ይችላል። በአጠቃላይ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርት ዋና ዋና ፋይናንስ ነክ ተግዳሮቶች የሚከተሉት ናቸው።

- ቋንቋ በጊዜ ሂደት መጠገን ቃላትን ከመሟላት ረገድ፣ የመቼ ቃላትን ለይቶ ከመጠቀም ረገድ፣ የተለያዩ ዘዴዎችን አስመዘኛ ከመቅረብ ወዘተ. አካይ እየለመና እየበለጸገ የሚሄድ ነው። በመሆኑም ለዚህ ልማት ደግሞ በቂ የፋይናንስና የሞከራገደ ተቋም ያስፈልጋል። ነገር ግን ብዙ ጊዜ ባላደጉ ሀገሮች ለዚህ አለመኖር ተቋም የሚውል የፋይናንስ ደጋፊ ስለማይኖር ሀገር በቀል ቋንቋዎችን ለትምህርት አይመጡም ለሙሉ ወገኖች ምቹ ሁኔታ እየፈጠረና የአፍ መፍቻ ቋንቋ ትምህርትን ለማስደግ እንቅፋት እየሆነ ይገኛል።

በትምህርት ላይ የዋሉ ቋንቋዎች በአትዮጵያ

አትዮጵያ እንደ አብዛኞቹ የአፍሪካ ሀገራት የልሳነ ብዙ ማህበረሰብ መኖሪያ እንደመሆኗ መጠኑ 84 አገር በቀል ቋንቋዎች እንደሚገኙ Raymond and Gordon (2005: 112) ቢገልጹም፣ በአሁኑ ሰዓት የራሳቸው መብደ ቋንቋ ኑሮቸው በመግባት የብሄረሰብ እውቀትና ያገኙት ብሄረሰቦች ቁጥር ግን 75 መደረሱን የፊደራሽን ምክር ቤት በ2003 ዓ.ም ካወጡ ስንድ መሠልክት የተቻለ በሆነም፣ በቅርቡ የብሄረሰብ እውቀትና ካገኘው የቅማነት ማህበረሰብ ጋር ወደ 76 የመደርሱ ይሆናል። ከእነዚህ ብሄረሰቦች መካከል ቋንቋቸው በትምህርት ላይ የዋሉት የሚከተሉት ብቻ እንደሆኑ ትምህርት ሚኒስቴር 2007 ዓ.ም ካወጡ ስንድ መሠልክት ተችሏል።

ሠንጠረዥ ስም ፡ - በኢትዮጵያ ለትምህርት የዋሉ የብሔረሰብ ቋንቋዎች

ተ.ቁ	ክልል	ቋንቋ/ዎች
1	ትግራይ	ትግርኛ፣ ከናምኛ፣ አሮብ
2	አፋር	አፋርኛ፣ አሞርኛ
3	አማራ	አሞርኛ፣ አዊኛ፣ ጃምኛ እና ኦሮሞኛ
4	ኦሮሚያ	ኦሮሞኛ፣ አሞርኛ
5	ሶማሊ	ሶማሊኛ
6	ቤንሻንጉልጉመዝ	በርታኛ፣ ጉመዛኛ፣ ሸናሽኛ፣ ማሉኛ (ጉዋማ)፣ ኮዋኛ፣ አሞርኛ፤
7	ሀረሪ	ሀረሪኛ፣ አሞርኛ፣ ኦሮሞኛ
8	ጋምቤላ	አንጃክኛ፣ ኑዌር፣ ማጅንግ፣ ኦጋ፣ ኮዋኛ አሞርኛ
9	ደ/ብ/ብህ/ክ	ሲዳሞኛ፣ ወላይትኛ፣ ጌደኦፋ፣ ሀዳይሳ፣ ካሪኖኖ፣ ስልጠኛ፣ ጋዋኛ፣ ጎፍኛ፣ ኦይደኛ፣ ዘይሰኛ፣ ዳወሮ፣ ከምግትኛ፣ ሰምባሮኛ፣ ኮንትኛ፣ ኮረቱ፣ ዳሸቱ፣ ቀቤንኛ፣ ሚቆኛ፣ ሸከኖኖ፣ የምካ፣ ማህረትኛ፣ ሸኮኛ፣ ቤንጅኛ፣ ዳዘኛ፣ ባስኬኖኛ፣ አሞርኛ

7. በትምህርት ላይ የዋሉ ቋንቋዎችን የመጠቀም አመለካከቶችና ተግዳሮቶች ትንተና

ይህን ጥናታዊ ጽሁፍ ለማዘጋጀት የኢትዮጵያ ቋንቋዎችን ለትምህርት በመጠቀም ሂደት ላይ እየተሰተዋሉ ባሉ አመለካከቶችና ተግዳሮቶች ላይ የተሰሩ ሀላት የፒ ኤች ዲ እና ዘጠኝ የግንባር ሲግሪ ጥናቶች እንደሚተለው በአጭር በአጭር ቀርቦዋል ፡

የመጀመሪያው የፒኤችዲ ጥናት በእንግሊዝ ሎንደን ዩኒቨርሲቲ በCohen(2000)፤ የተሰራው ተጠቃሽ ሲሆን፣ ጥናቱም በደቡብ ክልል ሰባት ብሔረሰቦች (ከምግታ፣ ሲዳሞ፣ ጌዳም፣ ወላይታ፣ ሀይዳ፣ ጋሞ ጎፋና ስልጠ) ላይ የአፍ ሙቶ ቋንቋዎች ለትምህርት መስጫነት ሲተዋወቁ ከታሪካዊ ዳራ በመነሳት የሀብረተሰቡ አመለካከት ምን እንደሆነ ለመጠቀሽ ዓላማ ያደረገ ነበር። ፡ በመጨረሻም ጥናቱ በተካሄደበት ብሔረሰቦች ወስጥ በተገኘው ወጠት መሰረት በአብዛኛው በገጠር የሚኖረው ህብረተሰብ የአንድ ብሔረሰብ ስብስብ በመሆኑ የተነሳ ይመስላል የአፍ ሙቶ ቋንቋ ትምህርትን እንደሚገጥሙ ሲያረጋግጡ በከተሞች አካባቢ የሚኖረው ህብረተሰብ ግን አብዛኛውን ጊዜ የብዙ ብሔር ብሔረሰቦች ስብስብ በመሆኑ ይመስላል ከአፍ ሙቶ ቋንቋ ትምህርት ይልቅ በአሞርኛ መጥፋት እንደሚጠበቅ ጥናታዊው አረጋግጠዋል። ፡

ለሌላው የኢትዮጵያን ማህበራዊ አወድ በመጠቀም በአዳስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ለሶስተኛ ሲግሪ ማግኛ ከተሰሩ ጥናቶች መካከል፣ Alemayehu (2012)፤ የተሰራውን ጥናት መቀጠል ይቻላል። ፡ ጥናቱም የአፍ ሙቶ ቋንቋ ትምህርትን ለመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት በመጠቀም ሂደት አገር በቀል እውቀቶችን በተለይም የግብርናናን እውቀት በትምህርቱ ወስጥ የሚተዋወቁ ወይም የሚከተቱ ሂደት ምን ይመስላል በኦሮሞኛ ቋንቋ ተተካሪነት በሚል የተሰራ ቢሆንም፣ በንፁህ አላማ ት የአፍ ሙቶ ቋንቋ ትምህርት አመለካከትንም የዳሰሰ ነበር ፡፡ በመጨረሻም በጥናቱ የተሳተፉት ሀሉም ወላጆች፣ ተሟላቾችና የትምህርትና ባለሙያዎች ለአፍ ሙቶ ቋንቋ ትምህርት አምንታዊ አመለካከት በኖራቸውም ከአንደኛ አስከ ስምንተኛ ክፍል በኦሮሞኛ ሲሞሉ ቆይተው ዘጠኝ ክፍል ሲገቡ ሀሉንም ትምህርት በእንግሊዘኛ እንዲሞሉ መረጋቸው ግን ለያስቸግራቸው ይችላል የሚል ስጋት እንዳላቸው በጥናቱ ተመልክቷል። ፡

በቀጣይነት ለሀላተኛ ሲግሪ ማግኛነት የተሰሩ ተዛማጅ ጥናቶች ከዚህ ቀጥሎ ቀርቦዋል። ፡

Behailu (2010)፤ በቢሮፍቱ ከተማ የሚገኙ የሀላተኛ እና የመሰናዶ ተሟላቾች የአገር በቀል ቋንቋዎችን ለመጥፋት ያላቸው ፍላጎት እና የመጥፋት ተነሳሽነት ምን እንደሚከሰት ጥናት አካሂደዋል። ፡ ጥናቱም፤ ተጠሪ ተሟላቾች ለአሞርኛም ሆነ ለኦሮሞኛ ቋንቋ ገብተኛ የሆነ አመለካከት እንዳላቸው እና ለእንግሊዘኛ ቋንቋ ደግሞ ከፍተኛ የሆነ አመለካከት እንዳላቸው በጥናታቸው አረጋግጠዋል። ፡

Gashaw (2012)፤ በአርባ ምንጭ ከተማ የሚገኙ ተሟላቾች በሙከራዎች ቋንቋነት እና በትምህርትነት በሚከጠፉት ቋንቋዎች ማለትም ለእንግሊዘኛ፣ ለአሞርኛ፣ እና ለጋዋኛ ያላቸው አመለካከት ምን እንደሚከሰት ጥናት አካሂደው ለእንግሊዘኛ ከፍተኛ፣ ለአሞርኛ መካከለኛ እና ለጋዋኛ ገብተኛ አመለካከት እንዳላቸው አረጋግጠዋል። ፡

Mequanint (2009)፤ ጋዋኛ ቋንቋ በመጀመሪያ ደረጃ ትምህርት ቤት የሚተማሩ ቋንቋ በመሆኑ ተሟላቾች፣ ወላጆች፣ እና መምህራን ምን ዓይነት አመለካከት እንዳላቸው ጥናት አካሂደው፣ ጋዋኛ ማተሚያ ቋንቋ በመሆኑ አምንታዊ አመለካከት እንዳላቸው ነገር ግን በጋዋኛ ፈንታ አሞርኛ ወይም እንግሊዘኛ ቋንቋ ቢሆንም ችግር እንደሌለባቸው እና ደስተኛ እንደሚሆኑ አረጋግጠዋል። ፡

Wolayte (2009)፤ ወላይትኛን የሚተማሩ ቋንቋ የሚኖረው አተገባበር እና አመለካከት ምን እንደሚከሰት ጥናት አካሂደው መምህራን፣ ተሟላቾች፣ ወላጆች እና የትምህርትና ቤት ሀላፊዎች ወላይትኛ ቋንቋ የሚተማሩ ቋንቋ በመሆኑ አሉታዊ አመለካከት እንዳላቸው እና ለእንግሊዘኛ ቋንቋ ከፍተኛ ግምት እንዳላቸው በጥናታቸው አመለካከት ተወክለዋል። ፡

- Alemgena Belete 2008. Attitude and Motivation of Students Learning Afan Oromo as a Second Language: The Case of Adama Senior Secondary School. Addis Ababa: Addis Ababa University (MA Degree, Unpublished)
- Behailu Korma 2010. Grade 9 and 11 Students Attitude and Motivation towards Local Languages in Education: The case of Bishoftu Secondary Schools. Addis Ababa: Addis Ababa University (MA Degree, Unpublished).
- Brown, D. 2007. Principles of Language Learning and Teaching. USA, Longman Publishing.
- Cohen, G. 2000. Identity and Opportunity: The Implications of Using Local Languages in the Primary Education System of the Southern Nations, Nationalities and Peoples Region (SNNPR), Ethiopia. PhD Degree Dissertation, London: London University.
- Elisabeh, G. 1999. Language Equality: Multilingual Issues in Education. Awassa: SNNP REB.
- Ellis, R. 1985. Understanding Second Language Acquisition. New York: Oxford University Press.
- Fasold, R. 1984. The Sociolinguistics of Society. Oxford: Blackwell Publishers.
- Ferguson, C. Ohannessian, S. and Polome, C. 1975. Language Surveys in Developing Nations: Papers and reports on Sociolinguistics Surveys. USA: Center of Applied Linguistics.
- Fishman, J. Ferguson, C. and Jyotirindra, G. 1968. Language Problems of Developing Nations. New York: New York Publishing.
- Gardner, R. and Kalin, R. 1981. A Canadian Social Psychology of Ethnic Relations. Canada: Methuen Publications.
- Gardner, R. 1985. Social Psychology and Second Language Learning: The Role of Attitudes and Motivation. Great Britain: Edward Arnold Ltd.
- Gashaw Arutie 2012. Attitudes to Gamogna, Amharic, and English Language in Primary Schools: In The Case of Arba Minch Town. Addis Ababa: Addis Ababa University (MA Degree, Unpublished).
- Girmma Allene 2007. Assessment of Teachers' Performance in Teaching. Using Awni as a Medium of Instruction in the First Cycle of Primary Schools in Awi Administrative Zone. Addis Ababa: Addis Ababa University (MA Degree, Unpublished).
- Kidist Alemie 2012. Attitudes towards Using Amharic and English as Instructional Languages: The case of Three Private Primary Schools in Bahirdar. Addis Ababa: Addis Ababa University (MA Degree, Unpublished).
- Krashen, S. 1981. Second Language Acquisition and second Language Learning. Great Britain: Wheaton co. Ltd.
- Littlewood, W. 1984. Foreign and Second Language Learning. New York: Cambridge University Press.
- Mequanint Wanna 2009. Attitudes towards Gamotstso as Medium of Instruction in the First Cycle of Primary Education in Gamo Gofa Zone. Addis Ababa: Addis Ababa University (MA Degree, Unpublished).
- Mulugeta Tarekegne 2008. Views and Practices of the Newly Introduced Medium of Instruction Policy In the Amhara Region: A Case in Upper Primary Schools (Grade 7 and 8) of Gondar Town. Addis Ababa: Addis Ababa University (MA Degree, Unpublished).
- Mutasa, D. 2006. African Languages in 21st Century: The main Challenges. Mutasa (editor) South Africa: Simba Goru Publishers.
- Ogutu, A. 2006. Mother Tongue amidst Other Languages: Playing Roles in the Classroom and Outside. Mutasa (editor) South Africa: Simba Goru Publishers.
- Raymond, G. and Gordon, J. 2005. Ethnologue: Language of the World. USA: Dallas International.
- Smelser, J. and Baltes, B. 2001 International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences. UK: Cambridge University Press. Vol. 2
- Stern, H. 1983. Issues and Options in Language Teaching. New York: Oxford University Press.
- Wessenyelesh Araya 2008. "Challenges and Prospects of Afar Language as Medium of Instruction." Addis Ababa: Addis Ababa University (MA Degree, Unpublished).
- Wilkins, D. 1974. Second Language Learning and Teaching. Great Britain: Billing and Sons Ltd.
- Wolayte Bogale 2009. "Education Language Policy and Its Implementation In Primary Schools: The case of Wollayita Soddo". Addis Ababa: Addis Ababa University (MA Degree, Unpublished).
- ትምህርት ሜሪት ስቴር. 2007. "በኢትዮጵያ ትምህርት ላይ የዋሉ የአፍ ማፍቻ ቋንቋዎች" (ያልታተመ) : :